

BANKALARDA DERECELENDİRME VE DENETİM

İhsan Uğur DELİKANLI / BDDK

BANKALARDA DERECELENDİRME VE DENETİM

Sayın Başkan ve değerli konuklar, BDDK Kurumu ve şahsım adına saygılarımı sunmak istiyorum.

Esasında ben bu panel başlığı için düşünülmüş bir başlık değildi, yani bu risk odaklı yaklaşımda Bankalarda Muhasebe Denetimi; bizim uygulamayı düşündüğümüz ve uygulamaya koyduğumuz bir denetim yaklaşımı olduğu için bu şekilde adlandırdım.

Sunumumu ben iki bölümde yapmayı düşünüyorum. Önce risk odaklı denetimle neyi kastettiğimizi anlatacağım, ardından bu kapsamda bizim neler yaptığımızı, bankalardan beklentilerimize geçeceğim.

Şimdi, risk odaklı denetimi bankalarda BDDK'nın uygulayacağı denetim şeklinin, kapsamının ve zamanının dolduğunu ve denetim tahsisinin her bir bankanın risk profili ile işyerinin risk yönetimi sistemlerinin mevcudiyetinin yeterliliğini esas olarak belirlediğimiz bir süreç. Buradaki denetimin odak noktasını bankaların faaliyetleri, dolayısıyla maruz kaldıkları sistemin tanımlama, ölçme, kontrol etme ve izleme yetenekleri ve bunun için oluşturmak zorunda oldukları iç denetimin, iç denetim sistemlerinin yeteneklerini değerlendireceğiz, yeterliliklerini değerlendireceğiz. Amacımız, bankaların karşı karşıya kaldıkları riskleri sürdürmelerini, anlamalarını, kontrol etmelerini sağlamak.

Biz bu amaçla bankaların ürettikleri finansal raporlardan oran endeksine ve yüzde analizi yöntemiyle birtakım analizler yapıyoruz. Oran endeksine örnek olarak, örneğin öz kaynak yeterliliğinde kullandığımız oranlar bunlar, burada dikkatinizi çekeceğinizi de tahmin ediyorum, odaklanılması gereken nokta karşılaştıracağımız veriler. O bankanın grup ortalaması ve sektör ortalamasıyla olan ilişkisine bakacağız. Yüzde analizleri yine örnek olarak bir bankanın aktif kalemlerinin cari dönemi ve yıl sonu itibarıyla değişik kanallarla izlenen, oradan nereye gittiğine bakan bir yaklaşım. Buradan belirttiğim kriterlerden bankaları normlandırıyoruz. İşte her bir kriteri sektör ortalamasını, özellikle oran analizinden elde ettiğimiz sektör grup ortalaması karşılaştırmasından bir kodlandırma buluyoruz. Bu kodlandırmanın sonucunda, nihai olarak bankanın 1-2-3-4 ve 5 olmak üzere kodlandırmanın hangisinde yer alacağını, ona göre de o an uygulayacağımız denetimin sıklığını, denetimin kapsamını belirliyoruz. Eğer 5 ise, daimi olarak denetim raporu isteniyor. Eğer 1 ise de, iki yılda bir denetime tabi tutulması gibi bir yaklaşım söz konusu. Şimdi, tabi bu kadar şeyi yapmak veya böyle yaklaşılmaması esasında kendisi risk oluşturuyor, yani risk odaklı.

Peki biz riski nasıl revize edebiliriz, riski nasıl azaltabiliriz?

Öncelikle finansal raporlara intikal edecek bilgileri, yani muhasebeden

sağlanacak bilgileri güvenilir hale getirmek, bunları standartlaştırmak, karşılaştırdığımız bu analizlerle güvenilir olmasını sağlamak bizim görevimiz o. Peki bunun için ne yapabiliriz? Öncelikle bankaların bütün hesap ve kayıtlarının her türlü işlemlerine ilişkin bilgileri kendi bünyelerinde tutma zorunluluğu getirildi. Tabii bunlar özellikle yabancı banka şubeleri açısından bir sıkıntı söz konusu. Genel merkez ile birlikte muhasebeleri tutulduğu için, onlar için de anında buradaki hesaplarına yansıyan zorunluluğu var. Onlara da öyle ancak hesaplarının tutulmasını sağlamaya yönelik olarak yaptığımız bir uygulama.

Peki bu güvenilirliği sağladıktan sonra ne yapabiliriz diye düşündük. Tabii bir örneğini slaytla esasında bizim yaptığımız Türkiye’de bir ilk olan bu bilgi sistemlerinin kapsamında bilgi sistemlerinden üretilen finansal gelirlerin doğru olup olmadığını da periyodik olarak denetlenme zorunluluğu getiriyoruz bankalara. Öncelik dedik, standart hale getirmek adına bütün bankalarda artık BDDK’nın belirlediği uluslararası finansal raporlama standartlarından ayrı olan, ögle değerlendirilen gibi bir ikilemi ortadan kaldıralım. Muhasebe standartlarını ve finansal raporlama standartlarını esas alsınlar ve o amaçla tek düzeni saptayalım.

Her ne kadar tam manasıyla muhasebe standartlarının uyumlu olduğunu iddia etmek zor olsa da, çoğu ölçüde uyumlu olarak kabul etmek gerekiyor, ki öyle. Onun yanısıra, bizim bankalarda açıklanacak bilgiler ve düzenlenecek finansal tablo formatımızda da bir finansal raporlama yapılmasını sağladık.

Şimdi, bunu yaparken esasen BDDK olarak biz sürecin son aşamasında yer alıyoruz. Yani, bankadan üretilen bilgilerden hareketle biz finansal raporların ve finansal tablolarda yer alan bilgilere dayalı olarak risk odaklı bir denetim şekline giriyor. Dolayısıyla, bizim önce -benzetmemi maruz görün- suyun başına gidip orada da bir şeyler yapmamız gerekiyordu. O amaçla da yönetim kurulunun denetimine ağırlık, yükümlülükler getirdik.

İşte kanunun zaten kurulmasının zorunlu tuttuğu denetim komitesi bizim işimizi kolaylaştırdı. İç Sistemler kapsamında neler yapacağımızı söyledik ve daha sonra kamuya açıklanacak bilgiler adına hisse senedi sahiplerinin ve menfaat sahiplerinin de bir denetim yapmasını sağlamak fonkiyonu manasında da neler yapabilirsiniz üzerinde düşündük. Bu kapsamda, her şeyden önce yönetim kuruluna dedik ki, iç sistemleri kurmak, işletme sorumluluğu size ait. İç sistemlerden kastımız ne? İç kontrol, iç denetim ve iç yönetim birimlerinin oluşturulması. Ve bu birimlerden sorumlu olacak kişilerin görev ve sorumluluklarını açık bir şekilde yazılı olarak belirleme sorumluluğu verdik. Yani, bir banka denetim komitesi aracılığıyla bunları örgütlendirebilir ya da slayt da görüldüğü gibi, icrai sorumluluğu bulunmayan birinden birine yine görev verebilir ya da iç denetimi denetim komitesine bağlar.

Özetle, yabancı bankaların gelmesi ile birlikte de dışı uygulamalarda değişik

değişik modeller var. Eğer kaliteli bir modeli ön plana çıkarırsak, hangisinin doğru olduğunu görmeden de uygulamanız başlayacağı için biz uygulamaya göre bunlardan etkili olmayanlar varsa onu yasaklayalım mantığına geldik.

Dolayısıyla, şu aşamada bu modellerden herhangi birini ya da başka düşüneceği bir model varsa o kapsamda örgütlemeyi yapabilirler.

Yönetim kurulunun muhasebe anlamında baktığımız zaman, esasında böyle muhasebeye odaklanan görev ve sorumluluklardan daha çok kapsamı belirledik. Yani nedir; işte risklerin ölçüm yöntemlerinin denetimi konusunda bilgi sahibi olması gerekiyorsa finansal raporlama verileri kullanacak, orada belirtilen verilere dayanacak ya da bunun izlenmesi için politikaların neler olduğunu belirlemek istiyorsa, elbette ki yine finansal raporlamaya dayanacak. Dolayısıyla, yönetim kuruluna doğrudan muhasebeye ilişkin daha çok denetim komitesine bu tür görev verilecek. Yani işte muhasebe uygulamalarının finansal raporların gerçeği yansıtıp yansıtmadığının sorumluluğunu daim olarak izleme ve düzeltme fonksiyonunu bağımsız denetçilerle, -bağımsız denetçilerden kastımız bankanın periyodik olarak bağımsız denetimini yapan kuruluşlar- bunlar BDDK tarafından lisanslı olan, onların bulgularıyla karşılaştırma bir sorun varsa çözmeye sorumluluğunu denetim komitesi üyelerine verdik.

Şimdi, denetim komitesi tabii tek başına iki işi birden yapamayacağı için de finansal raporlama sisteminin kontrolünü daimi olarak iç kontrol biriminin üstlenmesini öngördük. İç denetimin denetim fonksiyonunun kapsamını da iç kontrolünün bu işin etkin ve yeterli bir biçimde yapılmış olmadığını bilgi sistemlerinin tekrar gözden geçirilmesinin, muhasebe kayıtları ve finansal raporların doğruluk ve incelenmesi için de yani iç denetimde birtakım yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekiyor. Risk yönetimi ise, tabii ki, adından da anlaşılacağı üzere risk yönetimi ölçüm, izleme kontrol ve raporlama işlemlerini yapacağı için doğal olarak finansal raporlardan ya da üretilecek bilgilerin ikinci bir kontrol mekanizması olarak çalışıyor. Bu, bizim banka içerisinden önce finansal raporların doğruluğunu sağlamak adına hareket ediyoruz. Yani, bilgiler üretildikten sonra, finansal raporlara yansıdıktan sonra nihai olarak bağımsız denetim kuruluşları tarafından bunların denetlenmesini zorunlu tutuyoruz. Burada da, özellikle getirdiğimiz mesleki sorumluluk sigortası uygulaması ya da sürekli ya da geçici haller ya da bağımsızlığın nasıl sağlanabileceğine ilişkin öngörülerle bunların da üçüncü bir göz tarafından bağımsız, tarafsız, objektif bir şekilde değerlendirilmesini sağlamayı düşündük.

Tabii bu bizim yaptıklarımızın esas bacağını kamuoyuna yapılacak açıklamalar oluşturuyor. Finansal tabloların ve finansal tablolara ilişkin bağımsız denetçi görüşünün Resmi Gazetede yayınlanmasını zorunlu tutuyoruz. Yani, kamuoyunun da bu sürece dahil olmasını düşünüyoruz.

TMS ve TFSR kapsamında bilgi verilmesi zorunlu tutulan hususlara ilaveten,

bizim tebliğimizde öngördüğümüz açıklamaların da bankaların kendi internet sitelerinde ve Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanmasını öngörüyoruz. Tabi burada kurumsal yapının bir parçası olmasına rağmen, bizim zorunlu tuttuğumuz hususlardan bir tanesi bankaların yıllık faaliyet raporu hazırlaması, yıllık faaliyet raporlarının yine bankaların TMS ve TFRS'lere ilişkin açıklanması. Bizim de açıklanmasını istediğimiz ilave hususların da bir yılın faaliyet raporunda yayınlanması ve bunların da bir yıl boyunca şubelerde ya da bankaların internet sitesinde erişime açık bulundurulmasını öneriyoruz. Yani, muhasebe denetimi sadece ve sadece bize ait bir denetim aracı olmaktan çıkar kamuoyunda, yani menfaat sahiplerinin tümünün denetim sürecine dahil olduğu bir yaklaşımı düşündük.

Bütün bu kapsamda da bankalarca yapılması zorunlu tuttuğumuz açıklamalar, yani TMS ve TFRS'ye ilaveten bayağı kapsamı genişlediği için şunu çok rahat söyleyebiliriz: Sektör ya da grup ortalamalarının haricinde bizim yaptığımız analizin bir benzerini tüm menfaat sahiplerinin yapabilmesi çok fazlasıyla mümkün.

Şimdi buradan çıkardığımız sonuç esasında çok basit. Finansal tabloların, elbette bütün finansal tabloların verileri eğer doğruysa bunların istenilen şekilde analiz edilmesini sağlayacak en önemli hususlar, açıklama ve dipnotlar, gerek bizim öngördüğümüz, gerekse TMS ve TFRS'ler. Dolayısıyla banka yönetiminin Yönetim Kurumunun sorumluluğunda olmak üzere Denetim komitesi iç kontrol ve iç denetimde çalışan birimlerinin, özellikle bu açıklama ve dipnotların verilmesine özen gösterilmesi gerekiyor. Bu banka tarafından aynı şekilde bağımsız denetim kuruluşlarının da bunların verilmesi hususlarında etkin bir rol üstlenmesi gerekiyor. Dolayısıyla, bunlar veriliyorsa, eğer de değerlendirilmesi gerekiyor, yani BDDK olsun, diğer menfaat sahipleri olsun bu finansal raporların açıklama ve dipnotlarının öyle boşuna verilmiş, boşuna konulmuş ya da boşluk doldurma gibi konulmuş hususlar olarak değerlendirilmeyip, bunları gerçekten analiz edilmesini sağlaması gerekiyor. Bunun için de, eğer ki biz bir bankayı beyaz bölge olarak değerlendirdiğimiz birinci grupta nitelendirmişsek, işte onu sağlayacak veya bizim güvencemizde olmamızı sağlayacak. O yüzden bizim mantığımız veya BDDK'nın mantığı eğer açıklamaları gerektiği şekilde uygulamak istiyorsak, sadece finansal tabloların uygun, gerçek verilerle yapılması değil, bunların maliyetlerinin açıklanması gerekiyor. Herkesin bunun üzerinde bundan sonraki süreçte, yani BDDK olarak, bankacılık sistemi olarak düşündürmeye çalıştığımız, mümkün olduğunca, TMS ve TFRS'ler kapsamındaki yapılması gereken açıklama ve dolayısıyla, bizim bundan sonra üzerinde duracağımız hususlar açıklama ve dipnotlar olacak.

Beni dinlediğiniz için hepinize saygılar sunuyorum.